

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarbeidere: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland

„St. Olav“ utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontor eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2,50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. ihende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften.

„St. Olav“'s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743 Redaktøren privat 30487 — „St. Olav“'s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, åpent onsdag og torsdag fra 9—12 og 5—7. De øvrige dage fra kl. 9—2 Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: «Jeg synes synd på folket —». — Vi valfarter —. — Spansk orientering: Katalonien. — Bokanmeldelse. — Innsamling til feriekolonien.

„Jeg synes synd på folket —“

(6. sønd. eft. pinse. Mark. 8, 2—4.)

«Jeg synes synd på folket. Nu har de vært hos mig i tre dager og har ikke fått noget å spise. Og lar jeg dem gå fastende hjem vil de omkomme på veien. For nogen av dem er kommet langveis fra.»

Slik taler Kristus til sine disipler idet han ser ut over den store folkemengde på firetusen, som har flokket sig om ham og som han i kraft av sine kloke rammende ord og sin hele rene og elskelige personlighet har fastholdt og fengslet i dagevis. De har følt det som han har talt direkte til hver enkelt, som han har forstått hver enkelts personlige sjelenød og åndelige trang og tatt særlig hensyn til den så nøden er blitt avhjulpet og trangen tilfredsstillet. Nu er han ferdig med denne del av sitt virke, nu står det bare tilbake for folkemengden og spres og gå hver til sitt, beriket med åndelige verdier til hjelp for livet fremover. De vet at veien er lang hjemover men den er jo et uundgåelig faktum.

Nu får de imidlertid se den store lærer og mester fra en hel ny side. Ti han er ennå ikke ferdig med dem. Han kjenner den menneskelige natur og legemets krav og vet, at selv den beste vilje til et nytt og bedre åndelig liv kan komme tilkort, når det daglige livs fornødenheter ikke tilfredsstilles og trettheten, sulten og tørsten krever sin rett. Da er det han synes synd på folket idet han ikke føler sig for ophøiet til å beskjeftige sig også med den materielle side av tilværelsen. Full av kjærlig forståelse og ut fra sin guddommelige kraft hjelper han dem alle — alle dem som først har søkt Guds rike og hans rettferdighet uten å tenke over vanskeligheten som var forbunnet med dette. Og vi kan lett forstå med hvilken taknemmelighet de atter er vendt tilbake til sitt daglige liv, styrket på sjel og legem.

Den gang hjalp Kristus direkte de mennesker det gjaldt — nu er det spørsmålet hvorvidt vi vil tillate ham å hjelpe oss. I første rekke: i hvilken grad vi vil være lydhøre overfor hans ophøiede eksempel. Hvor ofte sa ikke Kristus mens han vandret på jorden: «Lær av mig —!» men gjør vi det, vil vi ta lære av ham? Som nu i dette tilfelle: har vi det samme åpne og medfølende sinn for hverandres åndelige og legemlige nød, for vår næstes sorger og bekymringer som han hadde? Synes intet av dette oss for ringe til å være vår omsorg værd — ja, det høres så enkelt ut, men ofte er det det vanskeligste som skulde være det letteste. Vi har ofte langt lettere for å bringe et stort offer av tid, tanker og handlinger overfor et menneske vi er glad i, når det rammes av en sorg eller en ulykke, enn vi har for å avhjelpe de mange små daglige trykk, den daglige slitasje det på sin lange ensformige livsvei er utsatt for. Der fordres ofte mer kjærlighet, mer opfinnsomhet og omtanke, mer tålmodighet til å hjelpe og støtte et medmenneske i dets materielle vanskeligheter, som kan synes oss relativt små og ubetydelige — ikke minst fordi vi ofte sammenligner dem med våre egne, som synes oss overveldende store og betydningsfulle i forhold til andres. Vi glemmer helt at da Frelseren bar det tyngste kors som noengang har hvilt på et levende vesen hadde han dog allikevel et trøstens ord til de gråtende kvinner!

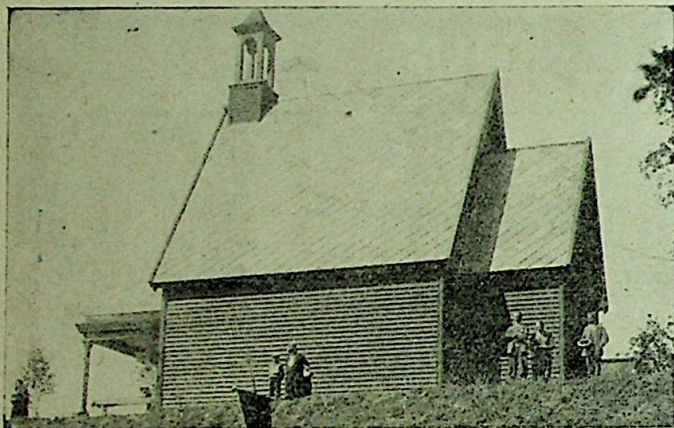
Undskyldninger for ikke å følge Kristi eksempel og «synes synd» på andre med påfølgende handling har vi mange av. Det er så lett å si at vi har ikke tid og skylde på travlhet, forretninger, «hoiere interesser!» Men hvad tid tar et deltagende ord et vennlig smil, et kjærlig blikk? Hvilke forretninger gir så stor utbytte som de av våre foretagender

Vi valfarter -

I.

Til Stiklestad!

«Om en ukes tid vil vi være på vei til Trondheim, til byen hvor helgenkongens legeme hvilte i over fem hundre år. Dette er fjernet og i den ærverdige domkirke, hvor han en gang lå, der forrettes ikke lenger den gudstjeneste, som Hellig Olav bivånet og elsket.

Kapellet på Stiklestad.

Men ikke langt fra står en kirke hvor vi nu vil bivåne den samme gudstjeneste, hvor vi i bønn vil følge den samme hellige handlings høitidelige gang og utvikling. De samme ord vil lyde for oss i kirken på Nidelvens bredd og fremkalle også i våre hjerter følelser av tilbedelse og takksigelse for Her-

ren, som kong Olav tilbød i det samme høihellige Sakrament.

Høidepunktet for festlighetene blir valfarten til Stiklestad på Hellig Olavs dødsdag, det står klart for alle katolikker. Fra Verdal stasjon vil vi gå inn gjennom dalen til stedet hvor kongen falt. Det blir for oss en trosbekjennelse og et vidnesbyrd for det hele land at Hellig Olavs tro fremdeles lever. Og vi vil gå med bevisstheten om å dele denne tro, å være et sinn og en tanke med ham da han gikk til den siste avgjørende kamp. Og vi tør ha håp om at denne pilgrimsgang vil styrke oss i troen, vil gi os øket kraft i de kampe som livet vil bringe. Og under messen i svalegangen foran Valfartskapellet vil hostien løftes og lyse over de marker, hvor Olav døende gav Gud sin ånd for å forenes med ham for alltid. Og i vår bønn til Gud vil Hellig Olav komme oss til hjelp som en støtte i vår svakhet.»

Slik skrev i 1930 «St. Olav»s redaktør mgr. Irgens, men ordene har bud til oss den dag i dag. Stiklestadvalfartenes utrettelige pioner pastor Riesterer minnet oss atter forleden om at «gamla vinir og gamlar gatur skal ingen gløyma» (- gamle venner og gamle stier skal ingen glemme) selv har hans trofaste sinn aldri tillatt ham å glemme «tonen fra himlen — i sjelens glade pilgrimssang». Med ild og kraft har han hvert år sunget de gamle pilgrimsferders lov for oss og mer enn det: ved sitt initiativ skaffet oss et synlig mål: kapellet på Stiklestad, som vi også kan sende våre tanker på valfart til om vi ikke ellers kan komme. Det skyldes ham at den samme messe, som St. Olav hentet styrke i, nu feires foran krusifikset på samme sted hvor helgenkongen «tegnat korset med sitt blod».

som skaffer oss «skatter i himmelen?» Og hvilke interesser høiner oss mer enn den å dyrke kjærligheten i alle mellommenneskelige forhold? En besnærende undskyldning for vår ugiddelighet er også den at vi mener vi ikke har evne til å være noe for andre — disiplene uttrykte det samme da de kom med det lille forråd: «hvad er det til så mange?» Vi glemmer at er vi først fyllt med Kristi sinnelag og handler ut fra det får vi også andel i hans kraft, som velsigner en liten handling fra oss slik at den blir stor og rik og fyldestgjørende for den vi vil hjelpe og støtte. Ingen anér rekkevidden av sine ord og handlinger når de utføres i Kristi navn og i hans efterfølgelse — like så litet som vi anerkjenner praktiske konsekvenser når vi finner vår plass i den store skare, som flokkes om Kristus og først søker Guds rike og hans rettferdighet uten å ta sig det nær om mulig det første resultat blir en lang, lang og trettende vandring hjemad eller om den næring man mottar av ham tilsynel-

tende er ringe og helt utilstrekkelig. Allerede salmisten i det gamle testamente gjorde den erfaring: «jeg har vært ung og er blitt gammel, men jeg har aldri sett den rettferdige forlatt —» det samme kan vi si om alle som i det rette sinnelag samles om Kristus i våre Kirker, lytter til hans hellige ord og tar imot det lille men så usigelig rike og styrkende brød som han rekker oss når vi mottar ham selv i hostiens skikelse. Tvilen og vantroen sier: «hvad er det til så mange — hvad kan dette lille brød stille op overfor livets mange små og store vanskeligheter?» men vi vet av erfaring hvad vi skal svare. Vi skal svare med fortsatt å be med Kirkens ord i denne søndags Oratio: «Krefternes Gud, du som eier alt hvad der er fullkomment godt, ingyt kjærlighet til ditt navn i våre hjerter og gi Gudsfrykten i oss vekst, så at du nærer det i oss, som er godt, og med kjærlig omsorg skjærmer det som du har næret!»

Amen!

Forleden skrev pastor Riesterer her i bladet: «jeg husker meget godt i detaljer de valfarter, jeg har vært med på og ledet, de minste fra 1916, da vi nesten ikke kunde skaffe oss kaffe til den medbragte niste for hele dagen —» ja, det er mulig at det knep med den materielle pleie av legemets behov den gang, men for en ånd, som besjelet disse de første av vår tids ekte pilgrim til Stiklestad! De pleiet sin sjel så meget desto bedre — les, hvad vi fant da vi slog op i vårt blad for 1916, nemlig følgende henrivende beskrivelse som vi gjengir med bibehold av den originale rettskrivning.

En pilgrimsferd til St. Olaf.

Er det vel noget at tale om, at 3 ensomme vandrere farter paa pilgrimsreise til det sted, hvor st. Olaf den 29. juli 1030 faldt som martyr, som troens blodvidne i slaget ved Stiklestad? Nei, sier den ene, ja, sier den anden. Før at ta den gyldne middelvei sier jeg forsonende: det kommer an paa! En trosartikel er det jo ikke og derfor kan der være meningsforskjel.

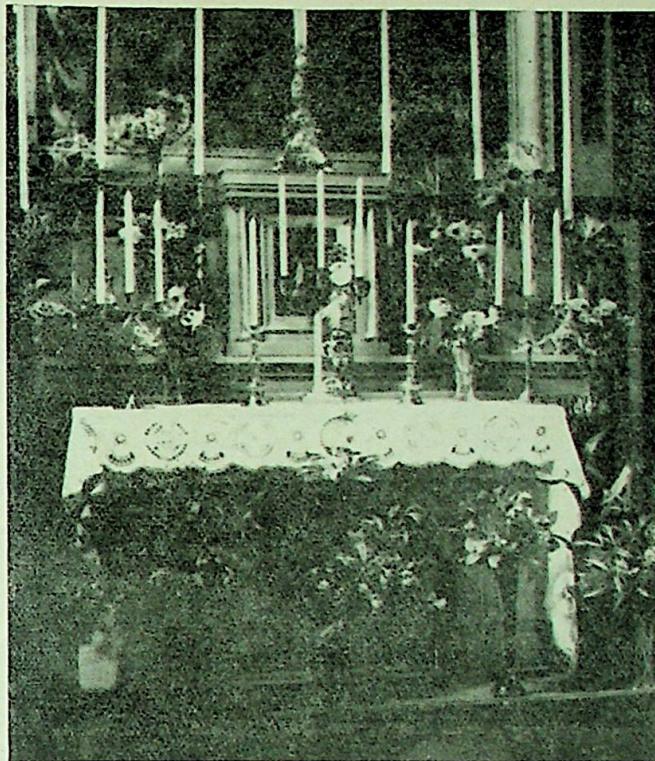
Jeg skriver da kun for dem, som har interesse av at vite, hvorledes en pilgrimsreise kan gaa for sig og specielt hvorledes den første pilgrimsfærd har hævdet den saa længe avbrutte valfartstradition til St. Olaf. De andre kan jo bare vende bladet og læse den følgende artikel.

Da tanken om en pilgrimsreise til st. Olav var kommet op, fik den en varm mottagelse og vandt flere tilhængere. Reisen blev besluttet og deltagerne meldte sig. Men i sidste øieblik kom hindringer. Det onde kommer av sig selv, det gode maa kjæmpe sig frem gjennom vanskeligheter! Saledes ogsaa her. Den ene efter den anden fik forfald og lot sig undskyldte. Tilslidst var antallet av deltagerne i pilgrimsfærden indskrumpet til tre. Utholdenhet er jo en hoveddyd, og de tre vilde da ogsaa vise, at de satte pris paa den. De mente, at den besluttede pilgrimsreise nu skulde finde sted, hvad der saa end vilde ske. Og saa blev det gjort.

I flere dage hadde det regnet. Mørke skyer hang tungt ned over fjeldene. Veiret var surt og kaldt. Man spaadde os en ubehagelig tur og et vaaqt skind. Men intet kunde forfærde eller avskrække os. Vi svarte bare, at en pilgrimsreise ikke var nogen fornøieleseutflugt og at vi derfor var forberedt paa at ta det onde med det gode.

Den 29. oprandt, graa under et uigjennemtrængelig skydække. Det var ikke meget lovende. Den hl. messe blev læst og den hl. kommunion blev mottat efter programmet kl. 6, og kl. 7.30 var de tre pilgrim�er paa vei til jernbanen, hver forsynt med paraply og niste.

Paa jernbanestationen var der liv og røre. Smaa gutter fór frem og tilbake og skrek morgenaviserne. De gjorde gode forretninger. Da toget satte sig i bevegelse, var det som om der gikk et skred av aviser. Det raslet av papir og lugtet av boktrykkersvæerte. Kvinder og mænd læste, hvor de stod og hvor de sat. Alle ansigter laa i alvorlige folder mellem store utfoldede blade, grublende over nattens krigstelegrammer og nyheter. Vi tok os den frihet at indrette os pa vor vis og læste i bø-

St. Olavs «Helligdoms-arm» en Olsokdag i St. Olavskirken, Oslo.

ker eller lot uformerket rosenkransens perler glide mellem fingrene. Hvor der er frihet, gjør hver som han finder det for godt.

Efter henimot 4 timers jernbanereise gjennom natur-skjønne trakter langs Indherredsfjorden rullet toget ind pa Værdalens station, hvorfra vi gik tilfods til Stiklestad. Hermed begyndte den egentlige valfart.

Veiret hadde nu klarnet. Skyerne hadde spredt sig og fra den blaa himmel kastet solen sine gyldne straalere over mark og skog. Landeveien til Stiklestad laa foran os i kjæmpebugter mellem mark og egn over sletten, badet i sol. Paa begge sider stod trær og busker avvekslende som pynt til fest. Mellem halvskygger brøt solen sine farver, som em den vilde lyse op til høitid. Veien var som ny-skapt, fri for støv, og funklende i dirrende lysbølger.

Færdseien paa landeveien her var ikke liten. Folk tilfods fra og til Værdalen. Kjærrer, gigger, drosker og automobiler farer avsted om hinanden. Mellem alt dette gaar nu der paa veikanten ubemerket og beskeden de tre pilgrim�er og ber rosenkransen i fællesskap. De ønsker bare, at ingen skal bemerke dem og at ingen skal forstyrre dem. Og de blir hverken bemerket eller forstyrret. Kun av og til ser en forbipasserende sig om efter de tre frem-

mede. Deres «samtale» forekom ham sagtens noget merkelig. Men da deres færd og utseende ellers ikke robet noget usædvanlig, kunde det jo ikke være andet end fredelige borgere, som man ogsaa maatte la gaa i fred og la «samtale» efter eget for godtbe-findende. At det skulde være pilgrim�er hadde selvfølgelig ingen nogen

Gjensidige

Norges eldste livsforsikrings- og livrenteselskap.
Stiftet 1847.

anelse om. Pilgrimmene hørte en svunden tid til. Nu gis der klare turister, reisende og slikt. Imedens gikk pilgrimmene stilfærdig og gla dog «tiltalte hverandre med salmer og løvsange og aandelige sange og det sang og jublet for Herren i deres hjerter». (Efes. 5, 19.).

Efter en times vandring var vi naadd til Stiklestads kirke. Den skal være reist av selve biskop Eystein, bygherren for domkirken i Trondhjem. Og høialteret med høikoret skal være reist over den sten, hvortil Olaf heldet sig i døds kampen, efter at ha faat banesaaret. Stenen har alt-saa Olaf bestænkt med sit blod, og det er da ogsaa meget rimelig, at biskop Eystein bygget alteret og høikoret over den.

Som skikk og bruk tilsier, var kirken lukket — ogsaa den 29. juli. Om eftermiddagen skulde den dog aapnes, som vi senere erfarte, til en festandagt til ære for . . . som minde om . . . i anledning av . . . ja, hvorledes skal jeg nu uttrykke mig for at gjengi den rigtige lutherske opfatning av festens betydning?

Da vi ikke uten videre kunde komme ind i kirken, foretrak vi at holde vor lille andagt utenfor, i nærheten av det sted, som Olaf hadde helliget med sit blod og sin martyrdød. Sangen til den hl. Olaf klang gripende her: «Du, som Herrens aasyn skuer . . . » Kors og banner manglet, likeledes folkeskaren med den brusende sang mot kirkens hvelv . . . Det er kun en liten røst fra jorden. Men himlen lytter. Der, hvor der er tre forsamlet i mit navn, der er jeg med, midt iblandt dem. Og her er jo tre pilgrim-mer! Og de hellige, hvor skulde de være? Er ikke ogsaa de med der, hvor Han er? . . .

Og pilgrimssangen, som vi gjengir nedenfor, forfattet til st. Olavs dagen, lød vakker og dirrende av minder fra fordums pilgrimstiden.

Det er længe, siden kirkens metertykke stensmure lot klinge sin dype røst og sang med det jublende folk den varmhjertede og levende paakaldelse: Sancte Olave, ora pro nobis. Som vækket av en lang søvn lytter den idag og skjælver under sine høie hvelvinger: Er det en drøm eller er det virkelighet? Er pilgrimmene atter kommet? . . . «Sancte Olave, ora pro nobis!»

Paa landeveien, der gaar like forbi kirken, har en del folk samlet sig som tilhørere: «Det var vakkert, de har sunget», sa de.

Paa en høide like i nærheten overfor kirken har kommunen — eller staten — latt opføre en granitsølle, der skal minde om st. Olafs fald her. Nogle ord indgravet paa søilen tilsier, at søilen er reist «til minde om Olaf Haralds søn, som kaldes den hellige». Nogen anden betydning har søilen heller ikke. Herfra har man dog en vidstrakt utsigt over den sagaberømte slagmark. Her indtok vi da var forfriskning, før vi begav os paa tilbakeveien.

En familiefar fra Trondhjem hadde idag ogsaa indfundet sig her med sin hustru og sine tre døtre. De hadde husket Olavs dagen og foretatt turen i den anledning. Ogsaa en slags valfart. Barnene hadde samlet blomster og flettet en krans som var slynget om søilen. Hyldingen er sikkert velment. Maatte Olaf ta imot den og lønne dem. En krans av uskyldige barnehænder har sin betydning. Noget andet liv var der ikke her, naar undtas et norsk flag, som smeldte i vinden fra en av de to flagstænger, der staar overfor søilen. Monumentets vedligeholdelse forøvrig tyder paa den herskende dyrtid og trængsel.

Efter et kort besøk i kirken, som klokkeren aapnet for os, lovet vi at komme tilbake næste aar, dersom Gud gir os liv og naade dertil. I den ypperligste stemning tiltraadtes derefter tilbakereisen under sang og bøn som før. Valfarten angrer vi da ikke, den bevarer vi i erindring blandt vore kjæreste minder, som en hellig oplevelse.

Og gjerne nynner vi i ensomme timer vor sang, diktet av Ivar Ruyter:

Sneen i fjelheimens bræer gylder
endnu av kveldingens sol paa flyen.
Nedover heiene mandjevt hylder
alle Guds helgen i kirkebyen.

Sancte Olave, ora pro nobis,
klinger fra kraftige manderøster.
Sancte Olave, ora pro nobis,
smelder av ekko fra skoger øster.

Folk farer frem over alle veier,
maalet er Nidaros martyrkirke,
Nidarosdomen. I Olafs seier
alle vil, del faa ved forbøns virke.

Sancte Olave, ora pro nobis,
nordfra og sydfra i bøn vi farer.
Sancte Olave, ora pro nobis,
beder langs veiene pilgrimsskarer.

Solefaldsskyer i rosa toner,
lyser for den, som paa bodsvei farer.
Maalet for færdens al møien soner.
Gud i sin helgen gjør tryk i farer.

Sancte Olave, ora pro nobis,
Hindereimfjelder i blaalig række.
Sancte Olave, ora pro nobis,
End er der langt op i Fæginsbrække.

Veiene møtes en mil før kleven,
der hvor sig spiret paa dømen syner.
Rop sig forplanter i længt og bæven:
«Taarnspirets solguld i kvelden lyner».

Sancte Olave, ora pro nobis,
Du, som har kjæmpet for hvite Kriste.
Sancte Olave, ora pro nobis,
be, vi maa aldrig Guds naade miste.

Trætte de skynder den sidste veien,
frem imot Nidaros alle iler.
Gud være lovet. Paa knæ hele heien!
Se, der er dømen, hvor Olaf hviler.

Sancte Olave, ora pro nobis,
Hver ber for sit og i stille bønnen.
Sancte Olave, ora pro nobis,
Hør os og be for oss, Kristi sønner.

Olaf, fra Gud virk os Kristi naade,
Hjælp os i nød og mot sjælepesten.
Helsebot legemet atter baade.
be for os Olaf, og Gud gjør resten.

Olavs dagen, Trondhjem 1916.

C. Riesterer.

Ja — dette var altsaa i 1916 — senere er det praktisk talt hvert år valfartet til det hellige sted, hvor siden 1930 kapellet står som et stumt dog talende vidne om Guds velsignelse. Ogsaa i år vil en skare av bedende og syngende pilgrim gå veien ut til Norges helligste sted — og de vil få følge av tanker og bøner for vårt lands og vårt folks, vår Kirkes, vår biskops og våre presters velferd fra alle de mange, mange som ikke kan være med fordi avstandene er

for store og kan hende de økonomiske evner for små.

Men også på disse pilgrim har pastor Riesterer tenkt, og vi vil ta op og understreke hvad han skrev i nr. 26 av «St. Olav» for iår. La oss så mange som mulig, som ikke kan vandre til Stiklestad, dra

II.

Til St. Olavskirken i Oslo.

Hvorfor netop til dette sted?

Jo, fordi St. Olavskirken i Oslo er i besiddelse av den eneste eksisterende autentiske relikvi av vår store helgenkonge, den såkaltte «Helligdoms-arm». Dens historie kan leses i «St. Olav» for 1933, skrevet av mgr. dr. Kjelstrup, og den har sin plass i nisjen under altret i kirkens venstre skib og utstilles hvert år under de festligste former på samme alter Olsokdag.

La oss valfarte i ånd og sannhet til den i år!

Men hvorfor kalle det en valfart vil noen spørre.

Fordi en valfart, en pilgrimsgang, innebærer en hel annen innstilling av oss, en meget mer bevisst og villet indre holdning enn et alminnelig kirkebesøk. Det er å stanse op i hverdagslivets travelhet i rummelig tid forut og koncentrere sig i betrakt-

ning av det ene fornødne. En utmerket forberedelse til et slikt valfartbesøk ved St. Olavsrelikvien vil lesningen av pastor Riesterers lille hefte «St. Olav» være — idet vi stadig sammenligner vår måte å ta livet og dets foreteelser på med helgenkongens. Alle har vi som ham noe å erobre ved å seire over vår egen natur med all dens egenkjærighet, hovmot, utålmodighet og fordringer. En pilgrimsfærd i ånd og sannhet er en vandring frem til vårt Stiklestad, hvor vi seirer ved å sette livet, det jordiske materiellbundne liv inn på Guds rikes seier i våre hjerter. Når vi er løst fra alt som fengsler oss til jorden — først da kan vi leve livet i og for det Guds rike som er mitt i blandt oss.

En valfart til St. Olavs «Helligdoms-arm» er et hjelpemiddel til at helgenkongens skikkelse tar skikkelse i oss og hjelper oss, sin egen Kirkes barn, til seir i og med og for den.

Så vil vi forberede oss i uken som nu kommer slik som pilgrimmene måtte gjøre det i gamle dager lenge førenn Olsokdagen. Og når den kommer vil vi la den bli en sann og ekte valfartsdag, utad som innad — til Stiklestad, til Olavskirkens «Helligdoms-arm», til vår egen sognekirke eller til vårt «lønkkammer», Hellig Olav — be for oss!»

I år valfarter vi alle —!

Spansk orientering: Katalonien.

Ved Katalonien forstås Spanias nordøsthjørne, Provinserne Barcelona, Gerona, Lerida og Tarragona, som har en samlet befolkning på 2 791 000 og et flateinnhold på 32196 kvkm. Den viktigste provins er Barcelona på 7690 kvkm. med 1 800 000 — altså 234 innbyggere pr. kvkm. — hvorav selve byen Barcelona har 1 006 000. Som rimelig kan være, har det været storbyen Barcelona som har hatt den bestemmende innflytelse på provinsernes utvikling og politikk, og det arbeidsomme, ordenselskende og religiøse folk har derfor været representert av tendenser, som ikke alltid har svaret til dets virkelige mentalitet.

Katalonien dannet inntil året 1474 en egen selvstendig stat, under navn av fyrstedømmet Katalonien, hvis hersker bar tittelen greve av Barcelona. I nevnte år blev Katalonien under Ferdinand og Isabel forenet med resten av Spania, men beholdt store særrettigheter hvoriblandt sin egen nasjonalforsamling — las Cortes Catalanas — som imidlertid blev avskaffet i begynnelsen av de 18de århundrede av Kong Filip den V. De spanske enevoldskonger respekterte allikevel meget av den gamle lokale organisasjon og de gamle love både i Katalonien, og i de baskiske provinser. Det var først det liberale, konstitusjonelle Spania som ved grunnloven av 1812, vedtatt i las Cortes de Cadiz, avskaffet enhetsbegrepet «region» og for den civile administrasjon opdelte landet i 49 adskilte provinser.

I løpet av det 19de århundrede var de 4 rike katalanske provinser av sin arbeidsomme, vinnskipe-

lige befolkning bragt op på et økonomisk nivå som stod betydelig høiere enn deres fattigere kastiljanske feller. Ved siden av det florerende landbruk blev Barcelona snart stapelplass for Spanias import over Middelhavet, og da århundredets industrielle utvikling tok opsving, blev det Barcelonas driftige forretningsstand som, dels med utenlandsk hjelp, men også meget av eget initiativ, gjorde Katalonien sil Spanias viktigste industridistrikt. Med den økonomiske velstand steg selvbevisstheten, og med den blusset der op en trang til igjen å opnå en politisk særstilling, baseret i alle fall på økonomisk selvstyre, i likhet med den ordning de baskiske provinser hadde beholdt.

Den første som reiste kravet på selvstyre for Katalonien, var Almirall i sin berømte bok i 1836:, men selv om tanken blev støttet av fremtredende personligheter, som den alment respekterte federale republikanske politiker Pi Margall, blev det først Prat de Riba som i de berømte «Bases de Manresa» i 1892 utformet Kataloniens krav. Disse gikk ut på en så vidtgående reform av Kataloniens økonomiske og politiske forbindelse med resten av Spania, at det i virkeligheten var ensbetydende med helt selvstyre. En av posterne i las bases var forlangendet om eksklusivt bruk av det katalanske sprog i offentlig administrasjon innen Katalonien. Under Spanias vanskeligheter med Cuba og den ulykkelige krig med de Forenede Stater vokset selvstyrebevegelsen sig stadig sterkere, og den politiske agitasjon var ledsaget av en sterk literær og

kunstnerisk bevegelse. I 1901 fikk selvstyrebevegelsen sin første talsmann i det spanske parlament, den begavede Doktor Robert.

Den stadige gjæring fra århundredets begynnelse i Katalonien skyldes dog ikke bare selvstyrebevegelsen, men også de nye problemer som landets enorme utvikling i industriell henseende medførte. Mens arbeiderbevegelsen i Spania ellers hadde et helt socialistisk preg, blev den i Katalonien orientert i ren anarkistisk og syndikalistisk retning, i Bakounins ånd. Arbeidersyndikaterne i Katalonien, som forresten mest var basert på innflyttede arbeidere, valencianere, murcianere og folk fra Aragón, deltok ikke før året 1936 i det almindelige politiske liv. De var allikevel en nyttig forbundsfelle for det katalanske selvstyreparti, fordi syndikaternes virke gav sig utslag i stadig uroligheter og terror og derved vanskeliggjorde situasjonen for Centralregjeringen i Madrid.

I 1907 fremla den fremragende konservative statsmann, Antonio Maura, sitt forslag om nyordning av den lokale administrasjon, hvorefter der efter parlamentsbeslutning skulde kunne åpnes adgang for sammenslutning av beslektede provinser til såkalte «Mancomunidades» for felles administrasjon med overdragelse av visse av statens inntektskilder og rettigheter. Dette forslag blev forkastet i 1907. Men gjæringen fortsatte, og i juli 1909 kom det i Barcelona — under «den tragiske uke» — til fullstendig revolusjon, iverksatt av de anarkistiske elementer (blandt hvis ledere var Ferrer) og hilst med utvilsom tilfretshet av selvstyrepartiet. Ved Dekret av 18/12 1913 blev så Mauras projekt om lokal administrasjon satt ut i livet av det liberale parti og blev straks bragt til anvendelse i Katalonien. Alle avskygninger innen katalansk politikk sluttet sig sammen i et stort parti, Solidaridad Catalana, som ingen annen politisk motvekt hadde en Lerroux's republikanere.

Solidaridad Catalana gjorde sig snart til absolutte politiske herrer i Katalonien, hvor dens tendens dag for dag blev mere spanskfiendtlig. Det som hadde begynt som en bevegelse for lokalt selvstyre, tok mere og mere preg av direkte selvstendighetskamp. Dette vakte i resten av Spania stor misstemning, og innen Katalonien opstod der snart et meget spendt forhold mellom de spanske militære og de katalanske elementer.

Ved de første valg til de spanske Cortes seiret Solidaridad Catalana fullstendig og opnådde omtrent 40 deputerede, som — tross alle avskygninger — arbeidet endrektig for de katalanske særinteresser. Den katalanske parlamentsgruppe var i mange år tungen på vektskålen i spansk politikk, og mange «hestehandler» kom i årenes løp istand til fordel for katalanske særkrav og til skade for resten av Spania. Hjelp ikke den politiske innflytelse i parlamentet, blev der pustet til den sociale uro i Barcelonas arbeidermasser.

Noe politisk selvstyre opnådde Solidaridad Catalana dog ikke i Parlamentet. Dertil var uviljen

mot dem ute i det spanske folk for sterk. Den katalanske innflytelse gjorde sig derimot sterkt gjeldende i de økonomiske spørsmål innen den spanske politikk. I den spanske tollkomité var det de katalanske representanter som, sammen med baskerne, (nettop de to sektorer som krevet selvstyre) førte ordet. Den spanske tolltariff umuliggjorde derfor også enhver konkurranse fra utlandet med den katalanske tekstilindustri.

Under den store verdenskrig og i etterkrigsperioden sopte Katalonien penger inn. Krigsorgiene hadde satt sitt stempel på forholdene. All disiplin var nedbrutt både politisk og sosialt. Det katalanske parti optrådte rent separatistisk, og «el. Sindicato Unicos» morderbander herjet uhindret. (På ett år myrdet de over 300 arbeidsgivere og arbeidsledere). De svake spanske regjeringer underhandlet i stedet for å håndheve loven. Det var i første rekke forholdene i Katalonien som fikk General Primo De Rivera til å ta makten i 1923. Under hans 7 årige patriarkalske diktatur blev der så atter ordnede forhold både politisk og sosialt i Katalonien — som ellers i Spania. Dessverre fikk ikke Primo de Rivera tid til å fullføre sitt gjenopbygningsarbeide og Spania blev efter 7 års roligt arbeide igjen kastet ut i politiske eventyr. Disse var av ennu alvorligere art enn før, idet det nu dreiet sig om å styre det gamle spanske kongedømme.

I august 1930 (Primo de Rivera døde, efter å være sviktet av alle, ensom på et hotelværelse i Paris i Januar samme år) møttes representanterne for alle revolusjonære krefter i Spania i byen San Sebastian, hvor revolusjonen blev planlagt og de forskjellige del i byttet fastsatt. Her møtte også representanter for det katalanistiske parti, som efter Primo de Riveras 7 års typisk helspanske styre var blitt helt separatistisk, og tilsa revolusjonen sin hjelp på betingelse av, at republikken skulde innrømme Katalonien helt politisk og økonomisk selvstyre, for ikke å si selvstendighet. Det kostet ikke revolusjonskomiteen meget å love dette og Katalonien gikk med liv og sjel inn i revolusjonen som den 14 april 1931 førte til kongedømmets fall.

Dessverre viste republikens menn lite måtehold og skjønnsomhet i anvendelsen av sin makt, og ved utarbeidelsen av den republikanske grunnlov tok de så lite hensyn til den virkelige folkestemning utover i landet, at de umuliggjorde nasjonalt samarbeide innen republikken. Ett av de ømtålelige punkter var det katalanske spørsmål. Det spanske folk i sin almindelighet som Katalonien misundte på alle måter og var forarget over dets spanskfiendtlige holdning, reagerte sterkt mot den republikanske regjering's forslag om selvstyreprinsippets anerkjennelse i grunnloven. At Katalonien skulde kunne bli en stat innen staten og derigjennem kanskje forberede veien til hel løsrivelse var som et slag i ansiktet på den spanske folkeopinion. Forslaget blev i den grunnlovgivende forsamling såvidt

reddet ved de katalanske deputertes stemmer (i sin egen sak burde de absolutt ha været inhabile); men selvom det i økonomisk henseende og i lokale spørsmål gav regionerne vidtstrakt autonomi, oppnådde katalanisterne (og baskerne) ikke, at der i den spanske grunnlov blev gjort noen innrømmelse som angrep den nasjonale enhet. Lenger trode selv ikke den radikale majoritet i den grunnlovgivende forsamling gå.

Selvstyret blev imidlertid organisert i Katalonien, og innen de nye konstitusjonelle institusjoner blev det den radikale fløi av katalanisterne, La Esquerra, som tok ledelsen. Kataloniens første president blev den idealistiske, men fanatiske overst Macia, som imidlertid døde i desember 1933. Hans etterfølger blev den betydelig smidigere og farligere Luis Companys, som hadde støtte både fra selvstendighetspartiet og anarkistene, hvis advokat og tillitsmann han hadde været i mange år.

Stortingsvalgene i Spania i november 1933 bregte en politisk reaksjon og skaffet landet en centrumsregjering, som om høsten 1934 blev tilført 3 ministre tilhørende det republikanske konservative parti CEDA. Dette helt parlamentariske skritt (CEDA var parlamentets største gruppe med hele 114 deputerte) gav i oktober 1934 signal til en blodig revolusjon mot republikens lovlige regjering. Bevegelsen var planlagt over hele landet, men kom bare til utbrudd i Asturias og Katalonien. I Barcelona grep de anarkistiske syndikater til våben, og Kataloniens konstitusjonelle regjering, La Generalitat, mobiliserte sitt talrike, militært organiserte gendarmkorps, Los Mozos de Escuadra, til åpen kamp mot den republikanske centralregjeringens tropper. I troen på at revolusjonen hadde seiret, rundt om i landet, proklamerte President Companys fra regjeringsbygningens balkong og i kringkastingen Kataloniens selvstendighet som uavhengig republikk. De spanske tropper klarte imidlertid situasjonen, og Companys og de andre revolusjonære ledere blev tatt til fange. Companys blev dømt til døden for landsforræderi, men benådet og straffen omgjort til livsvarigt fengsel. Tross alt beholdt Katalonien sitt selvstyre.

Ved parlamentsvalgene i Februar 1936, da «folkefronten» kom til makten i Spania, blev Companys ikke alene løslatt av fengslet, men øieblikkelig gjeninsatt som president for Katalonien. Dette trekk er illustrerende for motsetningsforholdene innen Spania og forklarer meget av hvad er hendt. Hvad der gikk for sig i Katalonien av maktmisbruk, fra «folkefronten» kom til makten til krigens utbrudd, kan ikke beskrives. Det katalanske selvstyre gled ut i den rene anarko-syndikalisme, hvori alt som karakteriserer en borgerlig samfundsordning blev trått under føtter. Eiendommerne og industriene blev «kollektivisert», kirkerne brent eller anvendt til civilt bruk, religionen avskaffet og alle kjente motstandere av denne politikk myrdet. Der er gått frem systematisk og med stor grundighet for å forberede samfundsordningen i det nye, helt selvstendige Katalonien, efter de rødes seier.

Skjebnen har imidlertid villet det anderledes. Det blir ikke det internasjonale røde anarki som kommer til å herske i Katalonien. Den nasjonale spanske regjering har allerede utstedt sin første forordning om katalanske forhold. Den har været å opheve det misbrukte selvstyre, som har ført så mange ulykker over Katalonien og hele det spanske folk.

Bokanmeldelse.

Sigrid Undset: «Selvportretter og Landskapsbilleder» (Aschehoug & Co.)

«Menneskene piner og snyter hverandre, miskjenner og latterliggjør og misforstår sin neste, sladderer trives, frodig og giftig. Men for det erindrende syn blir med rette de gode mennesker, de som gjorde livet lettere å leve for de andre, de som forstod og hadde råd til å holde av andre og vise vennskap, de store og dominerende skikkelser i landskapsbilledet. Og visdomsord og klok tale ruver dobbelt sterkt når de stiger frem av et hav av pjatt og vrovll og likegyldige ord —» dette citat av Sigrid Undsets siste bok, nærmere bestemt: av artikkelen om den danske forfatterinne Marie Bregendahl, karakteriserer bedre fru Undset selv og hennes innsats i den moderne literatur enn noen som helst anmeldelse har gjort eller kan gjøre. Når hele den strøm av «pjatt og vrovll og likegyldige ord», som bokflommen hvert år skyller over oss, er løpet uti og forsvunnet i glemselens store hav ruver hennes «visdomsord og kloke tale» fremdeles sterkt i vår bevissthet fordi de har sitt utspring ved de evige sannheters opkomme.

Sigrid Undset begynte sin forfatterbane som en nøktern og til tider nesten fotografisk noiaktig gjengiver av tilværelsens realisme. Men hennes erlighet og sannhetssøkende forskernatur drev henne stadig innad og nedad — dypere og dypere ned mot de bærende prinsippers plan, til hun nu står som den store seer, den uforferdede forkynner og avslører av tilværelsens realiteter, helt frem til der hvor alt møtes i realiteten, i Gud. Denne hennes evne til dypdeboring feirer i hennes siste bok «Selvportretter og landskapsbilleder» sin inntil nu kan hende skjønneste triumf.

Det sies så ofte om fru Undset at hun har sin rot i middelalderen og at hennes ånd er preget av denne epokes mentalitet. Ganske visst har hun forstått å innleve sig i denne mentalitet som få andre, som visst ingen annen av nutidens forfattere, men det er vel et spørsmål om hun allikevel ikke i første rekke tilhører røntgen- og radiumsstrålenes tid, vår egen tid, som har nådd frem til å beherske de usynlige lys- og kraftkilder, de som avdekker legemets innerste bestanddele og helbreder skjulte skader ved sine gjennomtrengende egenskaper. I sin siste bok drar hun ganske visst skarpt til felts mot denne vår tid, hvor «enfoldige sjeler kaller sig barn av stålet og betongen» idet hun finner det påkrevet «å minne om det svelgende dyp som er befestet mellom livet som kan avle liv — enten det skjer ved deling eller bestøvning eller parring — og hele den uorganiske verden som ikke kan avle». Hun advarer mot den fare som den vidtdrevne moderne dyrkelse av teknikken representerer for en mekanisering av tilværelsen — men vilde hennes dype forståelse av mennesker og problemer være mulig om hun ikke

fullt ut tilhørte vår egen tid og besat en høit utviklet erkjennelse av dens fortrin og mangler?

Men det er også forståelig at man ynder å påtvinge henne en middelaldersk mentalitet. Dels selvfølgelig fordi hennes bøker fra den tid er så monumentale storverker at de på en måte hindrer det frie utsyn til hennes senere forfatterpersonlighet — dels fordi hun i bund og grunn tilhører den ekte mystikkens store og mangeartede disippelfylking, selv om hun kommer i norsk bunad. Men denne fylking er jo like så broket sammensatt som selve helgenskaren — teller like så mange forskjellige individualiteter som den og for langt de flestes vedkommende har også dens enkelte medlemmer fått nåde til å leve sitt jordiske liv upåaktet hvad det essensjelle i deres væsens egenart angår. Det er på sine frukter de er blitt kjent, på sin evne til å avsløre fænomenenes uvæsentlige sider, nå frem til deres virkelighet og handle på grunnlag av og med henblikk på denne, hvorved deres virke utspiller sig på et høiere plan og bringer de store lysende resultater. Ingen vil vel benekte at der i Sigrid Undsets bøker lyner stråler ut fra en intelligens som eier større slagkraft enn der står til de fleste andre menneskers disposisjon. Noen citater fra «Selvportretter og landskapsbilleder» vil iallfall bekrefte dette:

«Var ikke frykten for at døden skulde ta dem fra oss for vi selv er ferdige til å gi slipp på dem, vilde vi saktens ikke orke å elske de mennesker som på et eller annet tidspunkt av vårt liv er oss kjærrest og står oss nærmest gjennom mange menneskealdre i trekk. I virkeligheten er det jo uhyggelig hvor ferdige vi kan bli med hverandre — selv foreldre med sine barn og barn med sine foreldre — når mennesker ikke gjennom et religiøst forhold til en Gud eller guder stadig fornyer sine krefter til å leve med sine medmennesker. Vi vilde alle bli utålelige for alle andre hvis vi skuide leve sammen evig — dersom det evige liv ikke først og fremst var kommunion med en kraftkilde som uavlatelig styrker og fornyer oss — helliggjør oss for å bruke det teologiske uttrykk.»

«Det som gikk tapt da utviklingen førte til at menns og kvinners innsats i arbeidsliv, i civilisasjon, er ombyttelig, var det verdifulleste, dypest kulturskapende som menneskenes utvikling hadde nådd — at menn og kvinner tok hver sine områder av livet i besiddelse, søkte å bli fullkomne hver på sitt felt, således at når de kunde møtes og legge resultatene de hadde nådd sammen så blev det som gamle Hauge sier: «En Mand er en Mand, en Kvinde en Kvinde, men et Menneske — et Menneske, Rørdam, det er en Mand og en Kvinde!»

«Og selv om vi har gjort Guds grønne jord til en tåredal, så oplever alle normale mennesker stundvis å opdage, hvor såre godt allting har vært skapt fra begynnelsen og det har, Gud skje lov, ikke lykkes oss å ødelegge jorden aldeles..... En jammerdal, det kan ikke være anderledes, siden synden nu engang er kommet inn i den. Og dens fyrste i denne æon er en usurpator som ingenting kan skape selv, derfor strever han med å ødelegge En Annens mesterverk. Men verden er Guds verk, den onde kan regjere så ilde han vil, han klarer ikke aldeles å ødelegge dens godhet og skjønnhet. Og dessuten er de troendes hjem i himmelen, her på jorden er de bare på gjennomreise. Innerst inne er det bare sin religion som William Blundell tar urokkelig alvorlig: Hvor fortvilet og vanskelig han kan ha det i sine jordiske forhold så er hans humor hans levende in-

teresse for alt og alle som omgir ham, hans peprede vidd bestandig våkne — alt han oplever er reiseeventyr. Når reisen er slutt vil allting være verd å minnes».

«Alt snakket om at kjærlighet er sterkere enn hat, og at det gode alltid seirer til slutt og så videre er simpelthen pjatt — når talen er om naturlig kjærlighet og rent menneskelig godhet. Enda den naturlige menneskelige kjærlighet er en veldig makt, og den blotte hedenske godhet har vist sig som noe stort og herlig og skjønt, uendelig mange ganger. Likevel har det hendt omigjen og omigjen, at den måtte bukke under for ondskapen, — det er frykten og hatet og oprøret over vort jordlivs kår som driver det naturlige menneske til de største kraftutfoldelser. Men det forrige århundredes utviklingstro — forsåvidt som den oppfattet utviklingen som en fremadskridende bevegelse mot noe bedre dag for dag og ikke tenkte på at utviklingen av en kreftsvulst eller en paralysé er også utvikling — var ubevisst dominert av en middelalderlig religiøs stemning, skjønt den hadde forkastet de dogmer som lå til grunn for stemningen. Og på samme måte bunner det livssyn som man enda stundom kan treffe på — forsikringen om, at kjærligheten er den sterkeste makt, eller at det gode eller sannheten eller noe sånt, seirer til slutt — i en livsbelysning, dr bare er atterglansen av en sol, som er sunket under åsen for den moderne avkristnede verden».

Ja, vi får stoppe her — i det håp at disse citater også må ha øket lysten til å lese boken. «St. Olav»s lesere vil forøvrig med glede gjenopfriske bekjentskapet med vår gamle venninne Margery Kempe, som først tumlet sig i våre spalter — denne vidunderlig nænsomme og samtidig humørfulle skildring av et vitalt kvinnesinn, hvis utvilsomme begavelse aldri får lov til å samle sig om een stor, opgave og som derfor går i stumper og stykker — ikke minst fordi det aldri møter et annet sinn som er sterkere enn det selv. Sigrid Undsets forståelse følger Margery inn til hennes ukontrollerte impulsive temperaments minste svingninger og lærer oss å bli glad i dette uavballanserte men levende menneske. Hun lærer oss å smile kjærlig og overbærende samtidig med at hun river illusjonenes dekke bort fra alle foreteelser hun skildrer — en kunst som krever den skjønneste forening av hjerne og hjerte, det samarbeid mellom Sannhet og Godhet, som alltid har vært kriteriet på en ekte mystikers liv og virke.

E.D.-V.

Innsamling til feriekolonien.

Fru L. T.	kr. 5,—
N. N.	« 5,—
I. S. N.	» 8,—
Tidligere inkommet	» 1226,60

Ialt kr. 1244,60

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

K. Grønli's Bok- & Akcidenstrykkeri.
(Inneh. Alf & Johs. Grønli).